

Stanisław Dubisz

Towarzystwo Kultury Języka, Warszawa
stdubisz@gmail.com

ORCID: 0000-0002-4784-5399

DOI: 10.33896/PorJ.2024.5.1

PROFESOR WŁADYSŁAW T. MIODUNKA (1945–2024)

24 kwietnia 2024 r. zmarł profesor Władysław T. Miodunka – językoznawca, twórca krakowskiej szkoły glottodydaktyki polonistycznej, projektodawca systemu certyfikacji języka polskiego jako obcego i wieloletni przewodniczący Państwowej Komisji do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego (2003–2015), autor szeregu monografii naukowych i podręczników nauczania języka polskiego jako obcego, człowiek wielkiej aktywności i spolegliwości.

Urodził się 1 stycznia 1945 r. w Wojśławiu k. Mielca w dawnym województwie rzeszowskim i tamże spędził lata szkolne. Studia polonistyczne ukończył na Wydziale Filologicznym

Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1967 r. i po rocznym stażu został tam zatrudniony w Zakładzie Językoznawstwa Instytutu Filologii Polskiej. Cechowała Go duża mobilność intelektualna i dynamika rozwoju naukowego, co znalazło odzwierciedlenie w szybkim pozyskiwaniu stopni naukowych i tytułu naukowego: stopień doktora uzyskał w 1973 r., doktora habilitowanego – w 1979 r., tytuł naukowy profesora – w 1991 r., status profesora zwyczajnego – w 2003 r. Towarzyszyły temu kolejne monografie naukowe Jego autorstwa: *Funkcje zaimków w grupach nominalnych współczesnej polszczyzny mówionej* (PWN, Kraków 1974), *Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania* (PWN, Warszawa–Kraków 1980), *Podstawy leksykologii i leksykografii* (PWN, Warszawa 1989), *Bilingwizm polsko-portugalski w Brazylii. W stronę lingwistyki humanistycznej* („Universitas”, Kraków 2003).

Równoległe do dorobku *stricte* naukowego ukazywały się publikacje o charakterze dydaktycznym autorstwa (lub współautorstwa) profesora Władysława T. Miodunki, niejednokrotnie wznawiane i modyfikowane, mające niejako charakter cykliczny – por. np. *Polska po polsku = Poland in Polish = La Pologne en polonais. Podręcznik języka polskiego dla początkujących* (1986), *Prononciation polonaise pour les francophones* (1987), *Cześć, jak się masz?* (1993), *Uczmy się polskiego = Let's learn Polish* (1996). Wiązały się one z Jego pracami organizacyjnymi, które dotyczyły funkcjonowania Uniwersytetu Jagiellońskiego jako instytucji naukowej i dydaktycznej. W latach 1978–1980 kierował Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UJ, następnie był twórcą i kierownikiem Zakładu Językoznawstwa Stosowanego w Instytucie Badań Polonijnych, dyrektorem Instytutu Badań Polonijnych (od 1981 r.), prodziekanem na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych (2001–2002), prorektorem Uniwersytetu Jagiellońskiego (2002–2008), wreszcie kierownikiem Centrum Języka i Kultury Polskiej w Świecie oraz Katedry Języka Polskiego jako Obcego na Wydziale Polonistyki UJ. Trzeba tu także wspomnieć, że profesor Władysław T. Miodunka pełnił funkcje sekretarza naukowego (1984–1988) i przewodniczącego (1996–2002) Komitetu Badań nad Migracjami Ludności i Polonią PAN. Był to prawdziwy *homo faber*, który miał wrodzone umiejętności łączenia pracy naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej w jedną spójną całość.

Profesor Władysław T. Miodunka był człowiekiem światowym. W swej karierze akademickiej pracował w szeregu uczelni zagranicznych. W latach 1973–1977 był lektorem języka polskiego jako obcego w Université de Mirail w Tuluzie (Francja), w latach 1980–1981 – wykładowcą języka polskiego w Slavic Department Wayne State University (Detroit, USA), a następnie jako profesor wizytujący pracował bądź odbywał staże w Department of Education w Canberze (Australia, 1986), w Department Languages Stanford University w Palo Alto (Kalifornia, USA, 1988–1990), w Universidade Federal do Paraná w Kurytybie (Brazylia, 1995–1996) oraz na Uniwersytecie Łomonosowa w Moskwie (1998). Trzeba podkreślić, że wszystkie te wyjazdy owocowały publikacjami naukowymi i dydaktycznymi, m.in. monografiami o polach semantycznych i o bilingwizmie, oglądem występowania polszczyzny w świecie i określeniem potrzeb jej certyfikacji, studiami polonijnymi, wreszcie wypracowaniem teorii dotyczącej glottodydaktyki polonistycznej. W ten sposób kształtowała się Jego osobowość intelektualna wykraczająca poza tradycję, doświadczenia i teorie wypracowane w kraju. Bez wątplenia profesor Władysław T. Miodunka („Wład”) był postacią znaną w międzynarodowym świecie językoznawczym.

Jeśli chodzi o ostatnie dwudziestolecie Jego działalności, to na szczególne podkreślenie zasługują trzy osiągnięcia. Po pierwsze, zaprojektowanie zasad pracy i kryteriów postępowania oraz kilkunastoletnie prowadzenie Państwowej Komisji do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, która stanowi bardzo

ważny instrument polityki językowej państwa, szczególnie istotny w okresie nasilających się w świecie, w tym w Europie Środkowo-Wschodniej, ruchów migracyjnych. Po drugie, opracowanie w wyniku wieloletnich studiów pierwszej pełnej monografii glottodydaktyki polonistycznej, zawierającej zarówno jej rys historyczny, jak i założenia metodologiczne oraz wykład teorii dydaktycznej – por. Władysław T. Miodunka, *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy* (Wydział Polonistyki UJ, Kraków 2016, ss. 413). Po trzecie, przygotowanie i wydanie (współ z Przemysławem E. Gębalem) pionierskiego podręcznika pt. *Dydaktyka i metodyka nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego* (Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2020, ss. 454). Niejako uzupełnieniem tych osiągnięć była stała aktywność profesora Władysława T. Miodunki w Komitecie Badań Polonii PAN, w Zespole ds. Kształcenia i Kwalifikowania Lektorów Języka Polskiego jako Obcego w Zagranicznych Ośrodkach Akademickich, w Międzynarodowym Stowarzyszeniu Studiów Polonistycznych, w Radzie Języka Polskiego czy w Stowarzyszeniu „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego. Prac tych było wiele, profesor Władysław T. Miodunka niemalże do swych dni ostatnich był w pełni nimi zainteresowany, jeszcze na kilka dni przed śmiercią uzgadniał program prac Zespołu Języka Polskiego poza Granicami Kraju przy Radzie Języka Polskiego, który powstał pod Jego kierownictwem i którym przez szereg lat kierował.

Był laureatem licznych nagród i wyróżnień – Ministra Edukacji Narodowej, Ministra Spraw Zagranicznych, Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego, a w 2023 r. otrzymał Nagrodę „Polonicum” Uniwersytetu Warszawskiego za wybitne osiągnięcia w krzewieniu języka polskiego i kultury polskiej za granicą. Jak napisali Jego uczniowie (a miał ich wielu, bo m.in. był promotorem w 23 przewodach doktorskich):

Pan profesor był, jest i pozostanie na zawsze autorytetem i mistrzem, a dla polonistyk zagranicznych – ostoją i wsparciem. Jak nikt inny motywował swoich pracowników, studentów i doktorantów do ciągłego rozwoju, prowadzenia badań naukowych i do podejmowania nowych wyzwań.

Poznaliśmy się w 1978 r. On był już przedhabilitacyjnym doktorem i – w kontekście naszego spotkania – sekretarzem ogólnopolskiego programu badawczego MR III/10 „Przemiany zbiorowości polonijnych”. Ja byłem tuż przed doktoratem i pełniłem funkcję sekretarza Zespołu Badań Języka Środowisk Polonijnych, który od trzech lat funkcjonował w Instytucie Języka Polskiego UW pod kierownictwem profesor Salomei Szlifersztejnowej i włączał się właśnie w prace wspomnianego programu. Wynikiem tej współpracy był zbiorowy tom pt. *Z badań nad językiem polskim środowisk emigracyjnych* pod red. S. Szlifersztejnej („Ossolineum”, Wrocław... 1981, ss. 235).

I tak zaczęła się nasza znajomość, która trwała do roku bieżącego. Współpracowaliśmy w przyjaźni, najpierw w ramach międzyresortowych programów badawczych: On jako koordynator tych programów, ja jako kierownik grupy tematycznej „Badanie języka środowisk polonijnych” – zob. W. Miodunka (red.), *Dorobek i perspektywy badań polonijnych* (Wyd. „Polonia”, Lublin 1987, s. 179–180), potem jako badacze prowadzący badania równoległe, współautorzy i współredaktorzy publikacji zbiorowych i czasopism językoznawczych – por. np. W. Miodunka (red.), *Język polski w świecie* (PWN, Warszawa–Kraków 1990), S. Dubisz (red.), *Język – Kultura – Społeczeństwo* (KJ PAN, Warszawa 1990), W.T. Miodunka, A. Seretny (red.), *Język, literatura i kultura polska w świecie* (Wydział Polonistyki UJ, Kraków 2016), „Poradnik Językowy” 2020, z. 1, 2, 3.

Z czasem nasza współpraca objęła także inne sprawy naukowe, dydaktyczne i organizacyjne – recenzowałem kilka Jego publikacji, byłem recenzentem w prowadzonych pod Jego kierunkiem przewodach doktorskich, opiniowałem wnioski o status profesora zwyczajnego dla Niego, spotykaliśmy się na konferencjach naukowych, kongresach i zjazdach, w latach 2005–2009 byłem Jego zastępcą jako przewodniczącego Państwowej Komisji do spraw Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, a od 2012 r. prowadziliśmy razem prace w ramach działalności Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN. W ostatnich latach mieliśmy również plan opracowania wspólnej książki poświęconej najnowszym dziejom języka polskiego (1918–2018). Propozycja wyszła od Władka (przeze mnie żartobliwie *Władysławiu-szem* zwanego, a znanego jako *Wład* w USA), przy czym On miał opisać całą historię nauczania języka polskiego za granicą oraz dzieje nauczania języka polskiego jako obcego. Niestety tego planu dzieła wspólnego nie udało się zrealizować. Ślad tego pozostaje w przedmowie do mojej autorskiej monografii pt. *Najnowsze dzieje języka polskiego. Rozwój polszczyzny w latach 1918–2018* (Dom Wydawniczy „Elipsa”, Warszawa 2020), gdzie napisałem:

Za inicjatywę intelektualną, która skłoniła mnie do podjęcia tej pracy, dziękuję Panu Profesorowi Władysławowi T. Mioduncze z nadzieją, że przyczyni się do edycji zamierzonego dzieła wspólnego (s. 8).

Jak już zaznaczyłem wyżej, do opracowania tego dzieła wspólnego nie doszło z przyczyn tzw. wyższych.

Władysław (Władek) Miodunka i ja byliśmy krajanami, pochodzimy bowiem z sąsiednich powiatów (On – mieleckiego, ja – kolbuszowskiego) przedwojennego województwa lwowskiego, powojennego – rzeszowskiego, obecnego – podkarpackiego (Bóg raczy wiedzieć, skąd się wzięła ta ostatnia nazwa), czyli z zachodniej Galicji lub – jak kto woli – wschodniej Małopolski. Obaj „wymigrowaliśmy” z rodzinnych pieleszy – On do Krakowa, ja do Warszawy – i obaj ostatecznie całe życie

zawodowe spędziliśmy na naszych Uniwersytetach – Jagiellońskim i Warszawskim. O tej wspólnotocie losów, podobieństwach i różnicach w naszych życiorysach przeprowadziliśmy kiedyś długą rozmowę podczas nocnego spaceru po Rzeszowie w czasie VIII Forum Kultury Słowa (20–22 X 2011 r.). Wtedy też okazało się, że obaj – w różnym, co prawda, czasie – rozważaliśmy możliwość podjęcia pracy w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie i niewiele brakowało, by tu właśnie rozpoczęły się nasze biografie akademickie.

We współpracy Władek był rzetelny i ze zobowiązań wywiązywał się zawsze w terminie. Lubił, gdy Go chwalono, ale umiał także chwalić i doceniać innych, w dyskursie potrafił być błyskotliwy, a także sarkastyczny i do bólu krytyczny, łączył wrodzoną inteligencję z szeroką wiedzą i pragmatyzmem w relacjach międzyludzkich. Żegnając Go, zachowuję lata naszej przyjaznej współpracy we wdzięcznej pamięci.

Decreta fatis effugere nulli licet.